

Iz rečenoga se razbire, da se niti sve prirodne nauke, a niti pojedine od njih — po svome predmetu i metodi — ne mogu smatrati osnovicom filozofije, nego je njihova uloga pomoćnog značenja napose u vezi sa psihologijom. A sama psihologija ima da sustavno predhodi filozofijskim disciplinama, te je i pretpostavka za ostale duhovne nauke. Osim toga su ne samo duhovne, nego i sve prirodne nauke fundirane u nauci o spoznaji (logici i *noetici*), t. j. onoj filozofijskoj disciplini, o kojoj zavisi pravo na opstanak svake znanosti.

Nijesu dakle prirodne nauke, nego psihologija i logika (u širem smislu) osnov filozofije i drugih nauka, napose duhovnih. Zato bi trebalo da ove dvije discipline (u propedeutičkom obliku) dohiju prvenstveno mjesto u srednjoškolskom naučnom programu.

Recenzije.

Henri Lanier, Guide pratique de la Procédure Matrimoniale en Droit canonique, Paris 1927. Pierre Tequi, Libraire — Éditeur. Str. XX, i 81.

Djelo obuhvata, osim predgovora i uvoda, tri poglavlja: 1. skraćeni upravni postupak po Kan. 1990—1992 u određjenim slučajevima (str. 1—12). 2. redovni sudbeni postupak u parnicama o nevaljanosti braka (str. 13—34); 3. postupak u stvari oprosta supruž. matrimonio rato et non consummato (str. 35—46). Kao dodatak donosi pod naslovom Documenta: 1. Stajalište kan. prava u nekim češćim slučajevima nevaljana braka (str. 49—55); 2. Razne formulare (str. 57—76). Na koncu nalazi se alfabetsko stvarno kazalo (str. 77—81) i kazalo rasporeda (str. 83).

Pisac je djelo namijenio praksi, i ovoj će vrlo dobro da posluži. Prikazivanje je jezgrovito i pregledno, a i potpuno prema svrsi, kojoj ima da služi.

Ističemo neke pojedinosti. Za postupak po Kan. 1990—1992 uči pisac, da je isti i u prvoj i u drugoj molbi upravan (str. 5). U slučajevima, gdje je brak nevaljan, jer je sklopljen pred građanskim službenikom ili pred nekatoličkim dušobrižnikom, pak je već po građanskom sudu raspušten, nije potreban ni sudbeni postupak a ni izvansudbeni kan. 1990—1992, jer tomu braku manjka species seu figura matrimonii i smatra se kao da ne postoji (str. 5—7). U slučaju praesumptae mortis conjugis postupa Ordinarij izvansudbeno i pri tom ne mora po općem pravu da sudjeluje branitelj ženidbenoga veza (str. 8—9).

Za očevidnu zapreku dobi drži pisac, da su mjerodavni Kan. 1990—1992, iako Kan. 1990. tu zapreku ne spominje. Ovo ne smatramo ispravnim, jer je nabranjanje toga kanona taksativno.

Za očevidni manjak bitne forme kod braka, koji je sklopljen prije dekreta »Ne temere«, drži pisac, da su i tu mjerodavni Kan. 1990—1992.

Ovo također ne smatramo ispravnim, jer Kan. 1990. ne navodi manjak bitne forme. Ne koristi pozivanje na dekret Kongr. S. Officii od 5. juna 1889., koji i manjak bitne forme navodi, jer su, što se načina postupanja tiče, uvijek mjerodavni oni postupni propisi, koji vrijede u času, kad se postupak provodi.

Kan. 1970 (*«Tribunal collegiale nullam causam matrimonialem cognoscere vel definire potest, nisi regularis accusatio vel iure facta petitio praecesserit»*) tumači pisac ovako: *L'accusatio a lieu lorsque l'un des conjoints attaque la valeur du mariage contre l'autre qui prétend le mariage valide, ou qui ne consent pas à le voir attaquer. La p̄titīo a lieu quand les deux parties sont d'accord pour demander la déclaration de nullité.* Ovo nije ispravno, jer izraz »*accusatio*« koliko se suprotstavlja izrazu »*petitio*«, znači svaku tužbu, kojom se napada valjanost braka, te je sporedno, da li tužbu diže zastupnik pravde ili jedna stranka protiv volje druge, ili jedna u sporazumu s drugom, ili obje stranke; izraz pako »*petitio*« znači molbu, kojom se traži, da se podijeli oprost super *matrimonio rato et non consummato*.

Dr. Ivan A. Ruspini.

Josephus Fröbes, S. J., Psychologia speculativa, Sv. 1. Herder 1927.

Kao posvuda u nauci imade i u filozofiji Škole izvjesnih autorskih imena, koja već sama po sebi obilježuju smjer i vrijednost djela i prije nego smo ga sadržajno upoznali. Tako je i Fröbes — autor slavljienoga »*Lehrbuch der experimentellen Psychologie*« (2 sv.). Mene ovaj ogromni »udžbenik«, da i to odmah kažem, nije zadovoljio — nota bene kao udžbenik. To je jedna suma ili upravo šuma bibliografskog materijala, imenzni repertoar za literarnu orijentaciju — ali bez sinteze. Za specijalnu erudiciju klasično djelo, ali samo *Sammelwerk*.

Zato sam požudno posegao za ovim latinskim — i opet — udžbenikom, koji u prvoj svesci prikazuje »osjetilni život«. Nijesam ni tu našao onoga, što sam tražio i očekivao.

Odmah me smeo već sâm naslov: »spekulativna« psihologija; to će reći filozofijska. Zar je isključena empirijska? Jest; i to je fatalno za ovaj »udžbenik«. U didaktički cjelovitoj knjizi pretpostavljati poznavanje empirijske (a dakako i eksperimentalne) psihologije znači jedan torzo u sistemu, koji ne može ispraviti ni autorovo citiranje vlastite prije pomenute »Eksperimentalne psihologije«. Pogotovo kad ni ona nije, rekoh, pravi udžbenik, a ovaj latinski priručnik stavlja sebi u naročitu zadaću, da spoji nova et vetera. Tek onda, kad bi u ovoj knjizi dobila svoju iscrpivu — i ako ne ekstenzivno u detaljima — obradbu sva »nova«, t. j. svi naučni rezultati psihološkog izučavanja empirijske zbiljnosti; te kad bismo ovim induktivnim putem upoznali sve zakone osjetnog života, u tome istom slučaju dobismo didaktički valjani supstrat za spekulativnu psihologiju. A toga u knjizi nema.

Autor je sadržaj knjige (iza sterilne Introdokcije) grupirao u dva dijela: općeni i posebni. Prvi se bavi pitanjem o subjektima senzitivnog života (o životinjama), za tim o opsegu senzitivnog saznanja, a napose o